

Sancti Hieronymi Stridoniensis Operum, Tomi ...

In quo ipsi adscripta haec continentur: Commentarii in Iob. Commentarii in Prouerbia Salomonis. Homiliae quatuor Origenis in Canticum canticorum.

Commentarii in omnes Pauli Apostoli Epistolas. Quae omnia ad fidem vetustissimorum exemplarium multis mendis sublatis correcta sunt ... Qui autem horum ...

Hieronymus, Sophronius Eusebius

Coloniae Agrippinae, 1616

Commentarii In Epistolam Ad Galatas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75132)

A

COMMENTARIUM IN EPISTOLAM AD GALATAS.

CAPVT I.

Raulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem, &c.] Sicut sacrarū scripturarum testatur auctoritas: Neminem venire ad patrem nisi per filium & spiritum sanctum.

Item neminem venire ad filium, nisi quem vocauerit pater & spiritus sanctus: ita & hoc loco manifestè ostenditur Paulum Apostolum in Euangelii prædicationem, per Iesum Christum & Deum patrem vocatum esse à sancto spiritu: quemadmodum liber Apostolicorum Actuum docet, dicens: Ministrantibus autem illis Domino, & ieiunantibus dixit Spiritus sanctus: Segregate mihi Barnabam & Saulum in opus, ad quod assumpsi eos.

Item & infra in eodem loco: Et ipsi quidem missi à Spiritu sancto abierunt Seleuciam. Quod autem hic Iesum Christum primo loco ponit, & ita deum patrem, & alibi indifferenter DEVM patrem anteponeit, frequenter etiam spiritum sanctum, hoc ostendit: quoniam in patre & filio & spiritu sancto, non ordo, non maior aut minor, sed vna est gloria eademque substantia. Quod verò dicit, neque per hominem, sed per IESVM Christum: hic personam deitatis ostendit. Quod autem ait: qui suscitauit eum à mortuis, assumpti hominis significat incarnationem. Aliter: Non humana præsumptione, vt illi dicunt: neque per Apostolos alios, vt Aaron per Moysen, sed per ipsum dominum, vt Moyses & omnes Apostoli vel Prophetae: sed plerique ab hominibus ordinantur, cum indignè fauore populi patientiam Domini contemnent, diuino sacerdotio contra meritum ordinantur.

b ¶ Sed per Iesum Christum.] Qui Petrum & ceteros Apostolos in ministerium Apostolatus elegit.

c ¶ Et Deum patrem, &c.] Ostendit vnam esse patris & filii operationem.

d ¶ Qui suscitauit eum à mortuis.] Secundum quod mori potuit, secundum carnem scilicet.

e ¶ Et qui mecum sunt omnes fratres, Ecclesis Galatie.] Ne solus indignè ferre putaretur, suam conculcari doctrinam Apostolus obiurgaturus Galatas propter conuersationem suam, non tantum ex sua persona scribit ad eos, sed ex omnium fratrum, qui in consortio secum erant, quos in Epistola ad Corinthios Apostolos vocat, dicens. Sicut fratres nostri Apostoli Ecclesiam gloria Christi.

f ¶ Gratia vobis.] Qua sola estis fide saluati.

g ¶ Et pax à Deo & patre nostro & Domino Iesu Christo.] Quate-
m illis delictis omnibus, reconciliati fuerunt Deo.

h ¶ Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, &c.] Ostendit beneficia Christi, quibus existerant ingrati, in lege quæ peccatoribus data est, viuere cupientibus, cum illis omnia essent peccata dimissa.

i ¶ Vt eriperet nos de presenti seculo nequam.] Non quod secu-

lum nequam sit, sed quod mala sint, quæ aguntur in seculo, sicut & Dominus in Euangelio dicit: Sufficit diei malitia sua. Non quia dies mala sit, sed propter illa, quæ in eius tempore aguntur, vel bona vel mala dicitur. Item mala seculi opera dicuntur, quæ committuntur in ipso.

CAPVT I.

Raulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem: sed per IESVM Christum & Deum patrem: qui suscitauit eum à mortuis, & qui mecum sunt omnes fratres, Ecclesis Galatia. ¶ Gratia vobis & pax à Deo patre nostro & Domino IESV Christo: qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de presenti seculo nequam, secundum voluntatem Dei & patris nostri, cui est gloria in secula seculorum, Amen. ¶ Miror, quod sic tam citò transferimini ab eo, qui vos vocauit in gratiam Christi, in aliud Euangelium, quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant, & volunt conuertere Euangelium Christi. ¶ Sed licet nos aut angelus de caelo euangelizet vobis praterquam, quod euangelizamus vobis, anathema sit. Sicut prædiximus, & nunc iterum dico. Si quis vobis euangelizauerit prater id, quod accepistis, anathema sit. Modò enim hominibus suadeo, an Deo? An quero hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Notum enim vobis facio, fratres, Euangelium quod euangelizatum est à me: quia non est secundum hominem. Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per reuelationem Iesu Christi. Audistis enim conuersationem meam aliquando in Iudaismo: quoniam supra modum persequebar Ecclesiam Dei, & expugnabam illam, & proficiebam in Iudaismo supra multos coætaneos meos in genere meo, abundantius æmulator existens paternarum mea-

mines vobis suadeo: sicut propter Iudæorum traditiones ante faciebam: Ostendere vult odia hominum se non timen- tem, liberè defendere veritatem.

t ¶ An quero hominibus placere? ¶ Vbi quæ, sine additamento aliquo homines nominantur, in malam partem accipiunt in scripturis. Vt est illud: Omnis homo mendax. Et: Quem dicunt homines esse? Et, Nonne homines estis? Et, Secundum hominem ambulatis. Igitur quicunque talibus placere voluerit, necesse est, vt eorum faciat voluntatem. Sancti autem Deo tantum & Deum amantibus placent, qui plusquam homines esse meruerunt.

u ¶ Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.] Nam ideo me oderunt, quia seruus sum Christi.

x ¶ Notum enim vobis facio, fratres, Euangelium, quod euangelizatum est à me.] Vult purgare vsurpationis & humanae traditionis infamiam.

y ¶ Quia non est secundum hominem, &c.] Neque à me confixi, neque ab alio homine accepi, neque à quoquam didici, quod gentes sola fide saluarentur.

z ¶ Audistis enim conuersationem meam aliquando in Iudaismo.] Nec vos credo latere, quod dico. Ostendere vult, quam firmiter tenuerit Iudaismum, & quam fideliter pro traditionibus patrum expugnari Ecclesiam, vt intelligamus eum non potuisse inde humano consilio, nisi reuelatione separari diuina.

a ¶ Quoniam supra modum persequebar Ecclesiam Dei, &c.] Non supra omnes, ne iactabundus putaretur.

a ¶ Cum

C

Matth. 6. 1

D

Psal. 111.

1. Cor. 3. a

DHIERON
T. M. 78

1 Cor. 15.

E a ¶ *Cum autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris mee.* Hic præscientiam Dei, ad dilectionem apostoli antequam nasceretur, ostendit. Item qui me in præsentia ab utero segregavit, quando voluit, fecit, quod sciebat esse futurum.

b ¶ *Et vocavit per gratiam suam.* Non meis meritis.

c ¶ *Vt reuelaret filium suum in me, &c.* Vt filium suum per me gentibus reuelaret.

d ¶ *Continuo non acquieui carni & sanguini.* Hoc dicit: quoniam secundum mysterium reuelationis, commissam sibi prædicationem euangelij exercuerit: neque tunc carnis & sanguinis vocem audiuit, sed Dei.

e ¶ *Neque veni Hierosolimam ad antecessores meos apostolos, &c.* Nō quoddā mihi necesse fuit, vt ab illis aliquid doceret: sed de Damasco in Arabiam protinus ibam, vt docerem quod mihi à Deo reuelatum fuerat.

f ¶ *Deinde post annos tres.* Ostendit se non indignisse doceri, qui tribus iam annis alijs prædicat.

g ¶ *Veni Hierosolimam.* Quando se discipulis iungere attentabat.

h ¶ *Videre Petrum.* Et susceptum se ab illo in charitate demonstrat, & in tam breui tempore nihil discere potuisse.

i ¶ *Et mansi apud eum diebus quindecim.* Videndi gratia, non discendi.

F k ¶ *Alium autem apostolorum vidi neminem.* Ne vel ab illis didicisse videretur.

l ¶ *Nisi Iacobum fratrem Domini.* Quæ autem scribo vobis, ecce coram Deo, quia non mentior. Quatuor modis fratres appellati quis dubitat: Primò, natura, secundò, cognatione, tertio, gente, quarto, affectu. Vnde Iacobus secundum cognationem frater Domini dicitur: quoniam de Maria Cleophe sorore matris Domini, natus esse monstratur.

m ¶ *Deinde veni in partes Syria & Cilicia: eram autem ignotus facie ecclesie Iudæe.* Notandum quia per triennium ecclesijs Iudæe erat ignotus.

n ¶ *Quæ erant in Christo. Tantum autem auditum habebant, &c.* Scorsum qui ex Iudæis erant, ecclesia habebantur, nec his quierant ex gentibus, miscbantur.

o ¶ *Et in me clarificabant Deum.* De re difficili maxima nascitur admiratio, & laudabatur Deus, qui hoc solus posset efficere. De falsis fratibus, & de Petro in circumcissione. Paulo verò in gentibus ordinatis.

CAPVT II.

D Einde post annos quatuordecim. Quando de oneribus legis quaestio mouebatur.

q ¶ *Iterum ascendi Hierosolimam cum Barnaba, assumpto & Tito.* Non voluntate mea, sed imperij diuini necessitate.

r ¶ *Ascendi autem secundum reuelationem.* Hoc ait Apostolus. Cum venirem, inquit, Hierosolimam secundum reuelationem Dei, congregationi fratrum per adificationem meam reddidi rationem, scorsum & apostolis, non vt ab illis

in aliquo instruerer, quippe qui plenam fueram gratiam consecutus: sed vt manifestarem eis recto ordine, me Christi euangelium prædicare.

s ¶ *Et contuli cum illis euangelium quod prædico in gentibus.* Non didici, sed contuli euangelium, per quod gentes sola fide

saluantur.

t ¶ *Scorsum autem his qui videbantur aliquid esse.* Ne illos discipuli de euangelio dubitare putarent.

u ¶ *Ne forte in vacuum currerem aut cucurrissem.* Hoc non est dubitantis, sed potius confirmantis.

x ¶ *Sed neque Titus, qui mecum erat, cum esset gentilis, compulsus est circumcidi.* In vacuum cucurrit.

y ¶ *Sed propter subintroductos falsos fratres.* Reddidit causas cur circumcidit Titum, non quia illi circumcisio prodesset, sed vt scandalum imminens vitaretur.

z ¶ *Qui subintroierunt explorare libertatem nostram, quam habemus in Christo Iesu, &c.* Quia absoluti sumus à iugo legis.

a ¶ *Quibus neque ad horam cessimus, &c.* Vt periculum vitarem, & essent in nobis, qui veritatem euangelij confirmarent.

b ¶ *Ab his autem qui videbantur esse aliquid.* Hic eos significat, qui Galatas iudaizare compulerant: qui aliquādo insignes inter discipulos apostolorum fuerant: quique præteriti tempore à fide Christiana ad obseruationem Iudaicam conuertebant.

c ¶ *Quales aliquando fuerunt, &c.* Non mihi cura est, quia cum Domino ambulauerunt: quia nec tempus præiudicat fidei, nec persona labori.

d ¶ *Mihi autem, &c. quod creditum est mihi euangelium præputij.* Vt prædicem in gentibus, sicut illi Iudæis.

e ¶ *Sicut & Petro circumcissionis: qui enim operatus est Petro in apostolatam circumcissionis, &c.* In nullo sum illo inferior: quia ab vno Deo sumus in ministerio ordinati.

f ¶ *Iacobus & Cephas & Ioannes, qui videbantur columnæ esse.* Super quas erat ecclesia confirmata.

g ¶ *Dextras dederunt.* Ita nos docere debere.

h ¶ *Mihi & Barnabæ societatis: vt nos in gentes, &c.* Ambo enim missi erant simul, vt gentibus prædicarent.

i ¶ *Vt pauperum memores essemus.* Qui omnia sua distribuentes, ad apostolorum pedes pretia deponcbant. Vel quorum bona fuerant à Iudæis inuata, sicut legitur ad Hebræos.

k ¶ *Quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere.* Hoc est, quod in omni penè scribit epistola.

l ¶ *Cum autem venisset Cephas Antiochiam, &c.* Galatarum infirmitas compellit eum narrare: quod nec ipsi Apostolorum principi Petro pepercerit, veritatem euangelij non liberè defendenti: sicut etiam ad profectum Corinthiorum manifestat visionem, quam annis quatuordecim celauerat.

A

Galat. 5. b.

Hoc autem totum ait, vt ostendat se nunquam circumcisi-

nis fuisse factorem, quod de illo falsi apostoli confingebant.

Vnde & alibi dicit: Ego autem, fratres, si circumcissionem pradic-

o, quid adhuc persecutionem patior?

a ¶ Prius enim quam venirent, &c.] Sciens sibi ostensum, vt

nullius generis hominem vocaret immundum.

b ¶ Cum autem venissent, &c.] Non ideo reprehensibilis erat,

quia cum illis edebat: sed quia postea propter homines se sub-

trahebat.

c ¶ Itavi & Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem.] Qui

mecum ad gentes missus, nihil inter eos docerat esse discrimi-

nis.

d ¶ Sed cum vidissem, &c.] Quamuis hoc propter scandalum fa-

ceret Iudaeorum, tamen publice illum conueni, vt & Iudaeis su-

perbia, & gentibus desperatio tolleretur.

e ¶ Dixi Cepha coram omnibus.] Publicum scandalum non poterat priuate curari.

f ¶ Si tu cum Iudaeis sis.] Si tu non tenes quod natus es, quo modo illos facis tenere quod nati non sunt? Rationem reddit, non iniuriam facit.

g ¶ Gentiliter viuis, & non Iudaeice.] Non ex operibus legis, sed sola fide sicut gentes, vitam in Christo inuenisse te nosti.

h ¶ Quomodo gentes cogis Iudaeizare?] Cur subtrahis te tanquam a peccatoribus?

i ¶ Nos natura Iudaei, & non ex gentibus peccatores.] Peccatores tamen eramus: quia cōcluserat scriptura omnia sub peccato.

k ¶ Scientes autem, quod non iustificatur homo ex operibus legis, &c.] Opera legis, circumcisio & sabbatum, dies festi, &cetera, quae non propter iustitiam, sed ad edomandam populi duritiam sunt mandata.

l ¶ Quod si quaerentes iustificari, &c.] Si enim gentes fides sola non saluat, nec nos: quia ex operibus nemo iustificatur. Ergo adhuc peccatores sumus, & Christus peccatorum minister est, tanquam non valens peccata indulgere.

m ¶ Si enim quae destruxi, iterum haec reaedifico, &c.] Si destruxi Iudaeos, & nunc (vt illi dicunt) ipsos reaedifico, mea sententiae prauaricator inuenior.

n ¶ Ego enim per legem legi mortuus sum.] Hoc est quod dicit: per legem Christi, legi Moyfi mortuus sum: aut certe per ipsam Moyfi legem, legis eiusdem sum obseruationibus liberatus: quoniam scriptum est in eadem lege: Quia Abraham ex fide iustificatus est, & non ex operibus legis. Item per legem Christi, legi litterae, & Moyfi lege veteri sum mortuus: quia ipsa se cessaturam esse praedixit.

o ¶ Vt Deo viuam.] Quia legem suam innouauit.

p ¶ Christo confixus sum cruci.] Omnibus peccatis, quibus lex est data, sum mortuus, ergo lex mihi minime est necessaria.

q ¶ Viuo autem iam non ego.] Vetus homo.

r ¶ Viuit verò in me Christus.] In illo viuuit Christus, in quo Christus vegetatus & vitam.

Gen. 15. b.

¶ Quod autem nunc viuo in carne, in fide viuo filij Dei.] In sola fide: quia nihil debeo legi antiquae.

t ¶ Qui dilexit me, & tradidit seipsum pro me.] Non pecuniam, non aliquid aliud pretium, sed se.

u ¶ Non abiecio gratiam Dei.] Non debeo illi esse ingratus, qui me tantum dilexit, vt pro me etiam moreretur. Abiecta enim est gratia, si mihi sola non sufficit.

x ¶ Si enim per legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est.] Si lex poterat iustificare, superflue mortuus est Christus.

nisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti: quia reprehensibilis erat. Prius enim quam venirent quidam à Iacobo, cum gentibus edebat.

b Cum autem venissent, subtrahebat & segregabat se, timens eos qui ex circumcissione erant: & simulationi eius cōsenserunt ceteri Iudaei: ita vt & Barnabas duceretur ab eis in illa simulationem.

d Sed cum vidissem quod non recte ambularent ad veritatem euangelij, dixi Cepha coram omnibus: Si tu cum Iudaeis sis, gentiliter viuis, & non Iudaeice, quo modo gentes cogis Iudaeizare? Nos natura Iudaei, & non ex gentibus peccatores. Scientes autem quod non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi: & nos in Christo Iesu credimus, vt iustificemur ex fide Christi, & non ex operibus legis. Propter quod ex operibus legis non iustificabitur omnis caro.

1 Quod si quaerentes iustificari in Christo inuenti sumus & ipsi peccatores: nunquid Christus peccati minister est? Absit. Si enim quae destruxi, iterum haec reaedifico, prauaricatore me constituo. Ego enim per legem legi mortuus sum, vt Deo viuam: Christo cōfixus sum cruci. Viuo autem iam non ego, viuit verò in me Christus. Quod autem nunc viuo in carne, in fide viuo filij Dei, qui dilexit me: & tradidit seipsum pro me. Non abiecio gratiam Dei. Si enim per legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est.

CAPVT III.

O Insensati Galatae, quis vos fascinauit non obedire veritati? Ante quorum oculos Christus Iesus proscriptus, & in vobis crucifixus. Hoc solum à vobis volo discere. Ex operibus legis spiritum accepistis, an ex auditu fidei. Sic stulti estis, vt cum spiritu cōperitis, nunc carne consummami? Tanta passi estis sine causa, si tamen sine causa. Qui ergo tribuit vobis spiritum, & operatur virtutes in vobis ex operibus legis, an ex auditu fidei, sicut scriptum est. Abraham credidit Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Cognoscite ergo: quia qui ex fide sunt, hi sunt filij Abrahæ. Prouidens autem scriptura, quia ex fide iustificat Deus, praenūciauit Abrahæ, quia benedicetur in te omnes gentes. Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fidei Abrahæ. Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto

¶ Quis vos fascinauit non obedire veritati? Per vulgi verbum, inuidiam significauit, sicut ait Salomon: Fascinatio negacitatis obscurat bona.

a ¶ Ante quorum oculos Christus Iesus proscriptus est.] Quibus per meam predicationem ita manifestata est passio eius, vt ipsum ante vos pendere putaretis. Proscriptus est, sententiam damnationis accepit.

b ¶ Et in vobis crucifixus.] Quasi apud vos omnia facta sint. Siue sic, quem verè pro damnato & mortuo etiam nunc vilem habetis, dum putatis eum vobis non sufficere ad salutem.

c ¶ Hoc solum à vobis volo discere.] Hoc vnum vos interrogo.

d ¶ Ex operibus legis spiritum accepistis, &c.] Si ex merito fidei spiritum accepistis, quid nobis lex amplius poterit dare?

e ¶ Sic stulti estis, vt cum spiritu cōperitis, nunc carne consummami.] Cum nec Iudaei aliter spiritum accipiant, quam per fidem Christi, vos è contrario putatis vobis spiritum non sufficere sine lege.

f ¶ Tanta passi estis sine causa.] Ostendit quia in Galatia constituti, pro Christi fide passi sunt persecutionem. Item tanta sine causa pro Christo tolerasti, si non iterum pro Christo corrigatis. Siue quod hic, si tamen non dubitantis sermo sit, sed potius confirmantis, secundum illud, si tamen iustum est apud Deum retribuere, qui nos tribulant tribulationem.

g ¶ Qui ergo tribuit vobis spiritum, &c.] Spiritum sanctum sola fide accepistis, qui non nisi à iustis accipitur, iustos autem sine legis oneribus esse vos constat.

h ¶ Abraham credidit Deo, & reputatum est illi ad iustitiam.] Ita & vobis ad iustitiam solam sufficit fides.

i ¶ Cognoscite ergo, quia qui ex fide sunt, hi sunt filij Abrahæ.] Siue Iudaei, siue Graeci, non carnaliter circumcisi.

k ¶ Prouidens autem scriptura, &c.] Non vna gens Iudaica, sed omnes quae ex operibus legis sunt.

l ¶ Igitur qui ex fide sunt, &c.] Non enim circumcisi sunt gentes, vt possint ex operibus benedici.

m ¶ Quicumque enim ex operibus legis sunt, &c.] Quia ita praualuit consuetudo peccandi, vt nemo iam perficiat legem.

a ¶ Male-

D. HIERONIMUS
T. M. 78

E a *Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus quae scripta sunt.* Hoc est, quod non omnia vsque ad finem legis mandata seruauerit. Queritur sane hoc loco, si fides sola sufficiat Ch. iltiano, & vtrum non sit maledictus, qui euangelica praecepta contemner. Sed fides ad hoc proficit, vt in primi-
 tuis credulitatis accedentes ad Deum iustificet, si deinceps in iustificatione permaneat: ceterum sine operibus fidei, non legis, mortua est fides. Qui enim non credit mandatis, & eos qui euangelij praecepta contemnunt, maledictos esse, & Saluator edocuit, dicens: *Discedite a me maledicti in ignem aeternum.* Et Iacobus Apostolus vnus mandati transgressorem, omnium reum esse demonstrat.

Mat. 23. d.
 Iacob. 2. b.

b *Quoniam autem in lege nemo iustificatur, &c.* Quia nemo illam seruat, ideo dictum est, quod sola fide iustificandi essent credentes. Item vult ostendere: quia ex operibus legis Moyli, iustificari homo non possit, nisi habuerit & fidem, quae veniat dat credenti in Deo. Non enim qui credunt in Christo, sine lege viuere non possunt.

c *Quia iustus ex fide uiuit.* Perfecta fides est, non solum Christum, sed & Christo credere.

d *Lex autem non est ex fide.* Non iustificat sola fides.

e *Sed qui fecerit ea, uiuet in illis.* Suo labore conquinat iustitiam, & uiuet in aeternum.

f *Christus nos redemit, &c.* Qui sub maledicto non erat: quia per omnia legem impleuit. Et ideo in debito maledicto eius nostrum debitum compensatum est, vt liberet transeuntes ad fidem.

Deut. 21. d.

g *Maledictus omnis qui pendet in ligno.* Sic est scriptum: Si cui fuerit iudicium mortis, suspendetis eum in ligno. Non ideo maledictus, quia pendet: sed ideo pendet, quia maledictus. Christus ergo cui non erat iudicium mortis, nec causa subeunda crucis & maledicti reatus pro nobis maledictum suscepit: quia omnes maledicti eramus, & debiti ligno: & ideo maledicti, quia non permansimus in omnibus quae scripta erant in lege.

h *Vt in gentibus benedictio Abrahae fieret in Christo Iesu.* Vt sola fide gentes benedicerentur in Christo, sicut promissum fuerat Abrahae.

Isa. 2. g.

i *Vt pollicitationem spiritus accipiamus per fidem.* Quae per Iohannem prophetam omni carni promissa est, id est, vniuerso generi hominum.

k *Fratres, secundum hominem dico, &c.* Humano vt or exemplo: comparari enim humana diuinis, propter euidenciorum intellectum possunt, & quati non possunt.

l *Nemo spernit aut superordinat. Abrahae dicta sunt promissiones, &c.* Quia post tantum temporis data est lex.

m *Hoc autem dico testamentum confirmatum a Deo.* In Christo Iesu.

Gen. 15. c.

dicto sunt. Scriptum est enim: *Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus quae scripta sunt in libro legis vt faciat ea.* Quoniam autem in lege nemo iustificatur apud Deum, manifestum est, quia iustus ex fide uiuit. Lex autem non est ex fide, sed qui fecerit ea, uiuet in illis. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictus: quia scriptum est: *Maledictus omnis qui pendet in ligno,* vt in gentibus maledictio Abrahae fieret in Christo Iesu, vt pollicitationem spiritus accipiamus per fidem. Fratres, secundum hominem dico, tamē hominis confirmatū testamentum nemo spernit aut superordinat. Abrahae dictae sunt promissiones & semini eius. Non dicit, & seminibus, quasi in multis, sed quasi in vno, & semini tuo qui est Christus. Hoc autem dico testamentum confirmatum a Deo, quae post quadringētos & triginta annos, facta est lex, non irritum fecit ad euacuandam promissionem. Nam si ex lege hereditas, iam non ex promissione. Abrahae autem per repromissionem donauit Deo. Quid igitur lex? Propter transgressionem posita est, donec veniret semē cui promiserat, ordinata per angelos in manu mediatoris. Mediator autem vnus non est, Deus autem vnus est. Lex ergo aduersus promissa Dei? Absit. Si enim data esset lex, quae posset vitificare, verē ex lege esset iustitia. Sed conclusit scriptura omnia sub peccato, vt promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus. Prius autē quam veniret fides, sub lege custodiebamur, conclusi in eam fidem quae reuelata erat. Itaque lex paedagogus noster fuit in Christo, vt ex fide iustificemur. At vbi venit fides, iam non sumus sub paedago. Omnes enim filij Dei estis per fidem, quae est in Christo Iesu. Quicunque enim in Christo Iesu baptizati estis, Christum induistis, scilicet, quae a nemine seruabatur.

anno, Abraham accepit a Deo repromissionem, a quo tempore vsque ad initium legis Moisaicae quadringenti & triginta anni, hac ratione complentur. Ex tempore repromissionis vsque ad centesimum annum Abrahae, quando Isaac filius ei natus fuit, viginti quinque anni numerantur. Postea quinto aetatis anno, Isaac paruulus, ab Ismaele corpore affligi, sicut idem Apostolus in hac ipsa epistola scribit. Euidenter ergo monstratur secundum sermonem Dei ad Abraham factum, post centum triginta annos repromissionis, semen eius perfectionibus laborare cepisse. Nam si ex lege hereditas, iam non ex promissione, &c. Non per legem, quae necdum erat. Quid igitur lex? Quare ergo data est lex. Propter transgressionem posita est, donec veniret semen cui promiserat. Propterea data est, vt nos non transgredi, vel cogeret, vel doceret, vsque dum Christus veniret. Ordinata per angelos. Hoc loco Moisen Dei & Hebraeorum mediatorem significat, legem per angelum Domini accepisse, sicut in libro actuum apostolorum Stephanus dicit: *Hic est Moyses, qui fuit in ecclesia in solitudine cum angelo qui loquebatur ei in monte Sina.* Item legimus angelos per legem saepe populo affuisse. In manu mediatoris. Siue Mosi (vt quidam putant) siue Christi. Nam & Moyses, adiuit, inter Deum & populum mediator fuit. Mediator autem vnus non est. Id est, vnus partis. Deus autem vnus est. Hoc ideo addidit, ne quis putaret, Christum ab vnitatis diuinae naturae penitus esse diuisum, quia mediatoris suscepisset officium. Lex ergo aduersus promissa Dei, &c. Sicut ad Romanos ait: *Quod impossibile erat legi, in quo in-*

G

12. 7. c.

H

Rom. 8. a.

y *Sed conclusit scriptura omnia sub peccato, &c.* Adueniente Christo, qui sub lege Mosi erant, conclusi sunt peccato, si vltra in legis obseruatione permanere voluerint. Quia maledicti qui vmbrae legis deseruierunt veritate praesente. Item ostendit, quoniam non potuit inueniri, qui daretur credentibus, vt necesse esset sola fide saluari credentes.

z *Prius autem quam veniret fides.* Prius quam veniret cui crederemus.

a *Sub lege custodiebamur, &c.* Seruabamur a lege, huic fidei quae erat suo tempore reuelanda.

b *Itaque lex paedagogus noster fuit in Christo, vt ex fide iustificemur.* Ad disciplinam nos arctius retentans, perfectam doctrinam vero magistro seruabat.

c *At vbi venit fides, iam non sumus sub paedago.* Perfectae aetatis discipuli non indigent paedago.

d *Omnes enim filij Dei estis per fidem, quae est in Christo Iesu.* Aequaliter & Iudaei & gentes per solam fidem filij Dei estis, quae credidistis Christo.

e *Quicunque enim in Christo Iesu baptizati estis, Christum induistis.* Filium Dei induti, & toti membra eius effecti, filij Dei sitis necesse est, vt quid ergo vobis lex quae seruis & peccatoribus data est, quibus per baptismum peccata remissa sunt?

a ¶ Non

A

a ¶ Non est Iudæus neque Græcus, non est seruus neque liber, non est masculus, neque femina, &c.] Antè enim non solum inter Iudæum & Græcum, sed etiam inter tribum & tribum erat magna diuersitas.

b ¶ Si autem vos Christi, ergo semen Abrahæ estis, &c.] Si omnes Abrahæ semen estis, & veri hæredes, non ex carnali femine, sed ex diuina promissione generati.

CAPVT IV.

Dico autem, &c. sub tutoribus & actoribus est, &c.] Quia dominatum quondam sacerdotes & principes exercebant: quos tutores & actores appellat. Modò autem non dominari, sed formam præbere iubentur: quia sacerdotale genus sumus, & omnia communiter habemus, quamuis per illos percipiamus sacramenta.

d ¶ Ita & nos cum essemus paruuli, sub elementis mundi eramus seruientes.] Dierum videlicet & temporum, quæ fuerant eorum infirmitati necessaria, pro temporis qualitate.

e ¶ At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum.] Impletum iam erat tempus, quando legem per malam consuetudinem nemo poterat custodire.

f ¶ Factum ex muliere.] Dicens factum ex muliere, lexum significat, non corruptionem. Cæterum ut manifestè ostenderet naturam ex virgine, ait, ex muliere, non per mulierem. In eo autem quod dicit: ex muliere, mōstrat non more solito ex conuentu viri & feminae, sed per spiritum sanctum, ex matre tantum Christum incarnatione hominis suscepisse.

1. Cor. 7. b.

g ¶ Sicut mulier ex viro, ita & vir per mulierem.] Vnde sicut in principio generationis, mulier ex viro sumpta est, ita & Christus secundum carnem ex matre tantum est. Omnis autem res duæ humana generatio, non ex muliere secundum Apostoli dictum, sed per mulierem, ut clareat generatio hominum ex viro per mulierem creati.

h ¶ Factum sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret.] Christus sub lege factus est, ut peccatum in carne vincens, credentes in se, à legis vinculis liberaret. Ipse autem sub lege tam diu fuit, donec baptizatus, noui testamenti inciperet euangelium prædicare. Item si sub lege factus non esset, Iudæos saluare non poterat: gentes verò poterat positus sub lege redimere.

i ¶ Vt adoptionem filiorum reciperemus.] Non enim omnes recepisse adoptionem, si factus sub lege non esset.

k ¶ Quoniam autem estis filij Dei, misit Deus spiritum filij sui in corda vestra clamantem, abba pater.] Ex hoc nos probat filios Dei, quoniam spiritum Christi accepimus.

l ¶ Itaque iam non est seruus, sed filius, quod si filius, & hæres per Deum.] Quid vis iterum seruus esse, qui iam filius & hæres es? Item hic manifestè ostendit: quia totus populus vnus filius vocatur.

m ¶ Sed tunc quidem ignorantes Deum, &c.] Conuertit se ad illos, qui ex gentibus crediderant, & arguit illos: quia dies festos & tempora Iudæorum obseruare vellent, sicut antea idolis fecerant. Nam Iudæis isti dies idcirco concessi sunt, ne eos amore festiuitatis, idolis exhiberent.

n ¶ Nunc autem cum cognoueritis Deum, imò cogniti sitis à Deo.] Antè ignorabimini ab illo, quia non nouit iniquos, & non vos illum quæsiistis, sed ille vos perditos requisituit.

o ¶ Quo modo conuertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuò seruire vultis?] Euidenter ostendit Apostolus Galatas post acceptam fidem Christi, ad idolorum iterum redisse culturam.

p ¶ Dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos.] Nos non similiter obseruamus: non enim Calendas colimus, nec dies festos, sicut illi in luxuria & epulis, sed in sinceritate azymæ pulamur.

q ¶ Timeo ne forte sine causa laborauerim in vobis.] Nihil enim prodest Christianos vos factos, si ista iterum obseruetis.

r ¶ Estote sicut ego, quia & ego factus vos.] Hoc est quod dicit, me imitami gentiliter viuente: quia & ego gentiliter uiuo, Iudaica obseruatione deposita, sicut Apostolus in hac eadem epistola Petro Apostolo dicit: Si tu cum sis Iudæus, gentiliter uiuis, quomodo cogis gentes Iudaizare?

s ¶ Fratres, obsecro vos, nihil me laesistis.] Ut meritò putetis me inimicitarum & non salutis vestrae causa moueri.

t ¶ Scitis autem quia per infirmitatem carnis euangelizauis vobis iam pridem.] Vel per passionem, vel etiam per naturalem infirmitatem: quia thesaurum gratiæ in vasis fictilibus baiulabat.

u ¶ Et tentationem vestram in carne mea non spreuistis, neque respuestis.] Increpando hoc Apostolus dicit: quia cum fidem Christi apud Galatas prædicaret, persecutionem ab incredulis ciuicum eorum passus est, & nihilominus ipsi tentationi & varijs iniurijs permiserunt Apostolum subiaccere. Item grandis tentatio est, si vir sanctus aut infirmetur, aut impunè lædatur.

v ¶ Sed ideo ista pati permittitur à Deo, ut virtutem per infirmitatem perficiat, & ut corruptionem hanc sentientes, incorruptam vitam, maiori studio & amore perquirant.

w ¶ Sed sicut angelum Dei excepistis me.] Cum se angelis comparatum gaudet, probat angelos hominibus esse maiores.

x ¶ Sicut Christum Iesum.] Non solum ut angelum.

y ¶ Vbi est ergo beatitudo vestra?] Quam nunc taliter suscepistis.

z ¶ Testimonium enim perhibeo vobis, &c.] Ostendit, quanta eum charitate dilexerint, & quo modo fe totos eius doctrinae tradiderint. Vtique charissima corporis sui membra eidem tradere cupierant, hanc solam euangelico lumini dignam esse vicissitudinem arbitrantur, si sua lumina ei reddidissent.

a ¶ Ergo inimicus vobis factus sum, verum dicens vobis.] Hæc est conditio veritatis, ut eam semper inimicitia sequantur, sicut per adulationem perniciosam, amicitia conquiruntur. Libenter enim quod delectat, auditur: & ostendit omne quod nolimus. Ita enim hi diligere cæperat sabbathi oia, & dierum festorum epula prædicantes contra Apostolum, qui omnem continentiam suo illis exemplo monstrabat.

b ¶ Emulantur vos non bene, sed excludere vos volunt, ut illos emulemini.] Emulus & imitator, potest & inimicus intelligi. Sic non bene emulatur, qui vt alium deiciat, non

vtiple

C

D

Gal. 2. c.

D. HIERON. TOM. 7. 8

E vt ipse proficiat, æmulatur. Æmulamini autem meliora charitativa.

a ¶ Bonum autem æmulamini in bono semper, & non tantum cum presens sum apud vos. Nolite illos æmulari, sed bonum semper æmulamini, non in præsentia mea tantum.

b ¶ Filii mei, quos iterum parturio, &c.] Evidenter hoc aduersus hæreticos valet, qui post baptismum peccantibus penitentiam non dant. Item in illo verè Christus formatur, qui virtutem fidei eius intelligit: & in quo omnis conuersatio eius exprimitur atque depingitur.

c ¶ Vellem autem esse apud vos modò.] Quia quanta vos audire meremini, scribere tanta non possum.

d ¶ Et mutare vocem meam.] Vocem blandientis patris in rigorem magistri veteris mutare.

e ¶ Quoniam confundor in vobis.] Detrimentum discipulorum, confusio est magistri, sicut profectus eorum, est gloria præceptoris. Confunditur autem: quia iam filij facti, rursum serui esse cupiebant.

f ¶ Dicite mihi qui sub lege vultis esse, &c. quoniam Abraham duos filios habuit, &c.] Ismael: carnis, Isaac, filius fidei. Illum enim Abraham secundum carnalem vultum genuit, istum contra naturam promissione suscepit.

F g ¶ Quæ sunt per allegoriam dicta.] Quæ quidem sunt per allegoriam dicta, hoc est, alia ex alijs figurata. Dedit autem regulam hoc loco Apostolus intelligendi allegoricas rationes, scilicet vt manente historia veritate, figuras veteris testamenti exponamus. Nam cum dixisset, Abraham duas uxores venissimè habuisse: postea quid præfigurauerint, demonstrat, & hoc ipsum ibi fecit, vbi aliqua sanctorum honesta gesta referuntur, non vbi peccata notantur. Cæterum delicta dicere per mysteria, aut impossibilitatis, aut ignorantia Deum est criminari. Qui autem aliter sua monstrare non poterit sacramenta, aut certè putans sibi quorundam peccata necessaria, prius illa generaliter cõdemnet: sed & postea reprehendendo atque vindicando ostendat, illa non propter sua mysteria fieri voluisse, præcepta verò difficile inueniet Apostoli taliter exponentis, ne eorum vitam videretur enervare.

h ¶ Hæc enim sunt duo testamenta.] Verus & nouum, singulos populos generantia.

i ¶ Vnum quidem in monte Sina, &c.] Iudæi metu præsentium cogebantur, vt feræ: nos verò præmijs inuitamur, vt liberi, & illi quasi serui propter moralia præcepta, etiam diuersis operibus premebantur: nobis autem quasi filijs, moralibus monitis adimpletis, seruitia onera auferuntur: sed illi sacerdotibus suis ex debito seruientes, tributa etiam reddere cogebantur: nos præter charitatem nihil debentes, antistites nostros voluntariè honoramus.

k ¶ Quæ est Agar.] Cuius typum habuit synagoga.

l ¶ Sina enim mons est in Arabia, qui coniunctus est ei quæ nunc est Hierusalem.] Ex qualitatibus locorum vult intelligi diuersitatem testamentorum.

m ¶ Et seruit cum filijs suis.] Cum filijs Hierusalem gentibus seruit.

n ¶ Illa autem, quæ sursum est Hierusalem, libera est, quæ est mater nostra, sicut scriptum est.] Rectè dicit Apostolus, Hierusalem cœlestem sterilem esse generatione filiorum: quia

non illic generat filios, sed hic per fidem renatos in Christo: postea suscipit, & eorum quos susceperit, mater efficitur. Hoc autem valet cõtra dogma eorum, qui dicunt animas de cœlo propter peccatum in terras demitti, & nascentibus corporibus infundi. Quod autem ait: Multi filij deserte magis quam quæ habet virum.] Filios deserte significat ecclesiæ populos ex gentibus congregatos. Habentem autem virum, synagogam Iudæorum testatur, sicut Osée

propheta monstrat: *Judicate matrem vestram, iudicate: quia ipsa non vxor mea, & ego non vir eius.* Item ecclesiæ mater est tam gentiliū credentium, quàm etiam Iudæorum: cuius filij serui esse non possunt. Et ideo & mediator no ui testamenti de cœlo aduenit pontifex: & euangelium non in vno loco, sed in toto mundo est prædicatum.

o ¶ Latere sterilis, quæ non parit.] Prophetico testimonio probat meliorem nos, quàm Iudæos, matrem habere.

p ¶ Erumpe & clama quæ non parturit.] Clamor, pro prophetia ponitur in hoc loco.

q ¶ Quia multi filij deserte magis.] Hoc præfigurabat Anna, quæ dixit: *Sterilis quæ peperit septem, & fetosa in filijs infirmata est.*

r ¶ Quàm eius quæ habet virum.] Quæ virum habere putans, de fecunditate gloriatur. Aut quia habebat virum antequam eijceretur cum filio suo.

s ¶ Nos autem, fratres, secundum Isaac promissionis filij sumus.] Quomodo de Isaac, ita & de nobis est Abraham repromissum, quod scilicet in eo benedicendæ essent omnes gentes.

t ¶ Sed quomodo tunc is qui secundum carnem natus fuerat.] Semper carnales homines eos, qui spirituales sunt, persequuntur. Vnde mirum non est, si modo carnei & sæculares, homines sanctos tribulent & affligant: imò inde cognoscendi sunt iusti esse, si à talibus opprimantur.

u ¶ Persequatur eum qui secundum spiritum.] In Genesi quidem hoc scriptum est: Quia illuserat Isaac Ismael. Sed Apostolus ostendit, non simplicem Iulium fuisse, quem persecutionem appellat. Quia securilem eum & leuem sicut ipse erat, facere cupiebat: ne illi possit in hereditate præferri. Ideo Abraham deijciendo eum, vocem Saræ iubet audire.

x ¶ Ita & nunc.] Ita & isti seruos suos sibi similes facere nituntur.

y ¶ Sed quid dicit scriptura? Eijce ancillam & filium eius, non enim heres erit filius ancillæ cum filio libera.] Quantumuis se extollat iniquitas, ancilla est, & subijcienda sanctis, sicut & Iudæi: quamuis Abraham filios se iactent, quàm diu filij ancillæ fuerint, nobiscum hereditatem habere non possunt.

z ¶ Itaque, fratres, non sumus ancillæ filij, &c.] Non debemus ancillam sequi, matre relicta: quia licet eiusdem viri fuerit vxor, tamen ad tempus: quia Saræ tempus nondum venerat generandi.

CAPVT V.

State, & nolite iterum iugo seruitutis contineri.] State in fide euangelij: iam enim tempus legis efluxit: nolite iugum cum Iudæis trahere, quod nec ipsi ferre possunt.

b ¶ Ecce ego Paulus dico vobis.] Ego vobis audenter dico, neminem per timescens.

a ¶ Quoniam

- A** a ¶ Quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit. Quia solum illum ad salutem vobis sufficere non putatis. r ¶ Sed per charitatem spiritus seruite inuicem. Non superbiam per speciem libertatis in finio, sed spontaneum esse volentium, non coactum.
- b ¶ Testificatur autem rursus omni homini circumcidenti se: quoniam debitor est vniuersae legis faciendae. Qui caput operum legis suscepit, necesse est ut caetera membra sustineat, ne maledicto subiaceat. f ¶ Omnis enim lex in vno sermone impletur. Legis etiam ipsa moralia quaecunque sunt, vno possunt sermone concludi, & in vno hoc praecepto compleri.
- c ¶ Euacuati estis à Christo: qui in sepe iustificamini, à gratia excidistis. Si in lege spem ponitis, & iustificare posse vos creditis, infirmam Christi gratiam iudicatis: & quod iam gratis consecuti estis, tanquam non habentes, proprijs vultis laboribus adipisci. t ¶ Diliges proximum tuum. Dilectio vel charitas in quatuor modis consistit, hoc est, in Dei dilectione, quae prima est: secunda, si nosmetipsos secundum Deum amemus: tertia proximos: quarta, etiam inimicos. Deum ergo plus quam nos diligere debemus, proximum sicut nos, inimicum ut proximum. Proximum diligebatur in lege, & nisi primo Deum dilexerimus, nos minime possumus non peccando diligere, & nos diligam, ad quam formam proximos diligimus: quod si proximos non amamus, quando inimicum amare poterimus? Si ergo volumus dilectionem habere, primo Deum plus quam nostras animas diligamus: quod inde probatur, si propter Deum etiam salutem nostram, & ipsas animas contemnamus.
- d ¶ Nos enim spiritu ex fide spem iustitiae expectamus. Spirituali conversatione perfectae fidei, speramus nos iustitiae immortalium accepturos esse mercedem. u ¶ Sicut te ipsum. Qui secum proximum diligit, vtraque complet genera matorum, id est, nec malum facit vlli, nec bonum facit.
- e ¶ Nam in Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque praepitium. Neque circumcisio prodest, nec praepitium nocet temporibus Christianis. x ¶ Quod si inuicem mordetis & comedetis. Per contentiones singuli vos meliores alteris iudicando.
- f ¶ Sed fides quae per charitatem operatur. Ergo & fides operatur per charitatem, non per timorem: qui enim credit Deo, attendit mandatis: nam qui credit futuris, amplius operatur, quam qui praesentem metuit penam. y ¶ Videte ne ab inuicem consumamini. Dum alter alteri occasio perditionis extat.
- g ¶ Currebatis bene. Fidei gressibus, & moralibus disciplinis. z ¶ Dico autem in Christo, spiritu ambulate. Spiritualibus actibus, quos infra describit.
- h ¶ Quis vos impediit veritati non obedire? Quis ille fuit, qui legis operibus implicauit, ut cursum vestrae fidei impediret? a ¶ Et desideria carnis non perficietis. Non quo caro sine anima concupiscat, sed quando ipsa anima carnalia cogitat, caro dicitur: quando verò spiritualia, Quam diu verò duplex in nobis vnus cum Deo sit spiritus. est desiderium vel voluntas, non perficimus quaecumque volumus, vno aedificante in nobis, & alio destruyente.
- i ¶ Nemini consenseritis: persuasio haec non est ex eo qui vocat vos. Nec illis, nec mihi, sine verbis Dei consentire debetis, qui vos iterum ad poenitentiam vocat.
- k ¶ Modicum fermentum totam massam corrumpit. Ne quis dicat: Cur omnes corripis, dum non omnes errauerunt? Ostendit quod modicum malitiae fermentum, totam possit ecclesiam, & massam suam à veritate corrumpere.
- l ¶ Ego confido in vobis in Domino, quod nihil aliud sapietis. Quam habet veritas Christi.
- m ¶ Qui autem conturbat vos, portabit iudicium quicumque est ille. Ab euangelij veritate.
- n ¶ Ego autem fratres si circumcisionem adhuc praedico, quid adhuc persecutionem patior? Quod de me vobis mentiti sunt deceptores, ita me alijs praedicare. Quid persecutionem patior, si ipsius circumcisionis non inimicus sum, ut affirmatur.
- o ¶ Ergo euacuatum est scandalum crucis? Ideo scandalum patiuntur, quia in sola fide crucis dico esse salutem.
- p ¶ Vinam abscindantur qui vos conturbant. Si putant sibi hoc prodesse, non solum circumcidantur, sed etiam abscindantur: si enim expoliatio membri proficit, multò magis ablatio. Quidam dicunt: Vinam errore abscissi veritatis radicibus inferantur.
- q ¶ Vos enim in libertatem vocati estis fratres, tantum ne libertatem in occasione detis carnis. Tantum ne per occasionem circumcisionis, ad legis seruitium redeatis.
- r ¶ Caro enim concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem. Carnalis consuetudo aduersus spirituale desiderium.
- s ¶ Haec enim sibi inuicem aduersantur, ut non quaecumque vultis, illa faciatis. Hoc facit ratio, ut non voluntatem sequatur effectus.
- t ¶ Quod si spiritu ducimini, non estis sub lege. Si vos spiritualibus per omnia actibus occupetis, non est vobis lex necessaria, quae carnalibus data est.
- u ¶ Manifesta sunt opera carnis. Non est difficile discernere inter vtraque opera.
- v ¶ Quae sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitiae, contentiones, amulationes, irae, rixae, dissensiones, sectae, inuidiae, homicidia, ebrietates, commestiones, & his similia. Inimicitias & caetera sequentia carnalia dicit, quae animae sunt, non carnis, ne Manichaei eum substantiam carnis accusare putarent, sed omne malum carnale definiunt, omne bonum spirituale, quia caeleste.
- w ¶ Quae praedico vobis sicut praedixi. Ex his caetera colligere poteriam,

E poteram, quæ compendij gratia prætermisi.
a ¶ Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.] Notandum atque plangendum, quod contentiosos atque diffidentes vel iracundos, cum idololatriæ & veneficis, & homicidis penitus excludit à regno.

b ¶ Fructus autem spiritus est charitas.] Omnium virtutum prima est charitas, quam in quatuor partes diuisibilem annotauimus.

c ¶ Gaudium.] Spirituale.

d ¶ Pax, patientia.] Etiam cum odientibus pacem.

e ¶ Benignitas, bonitas.] Semper bene velle facere.

f ¶ Longanimitas.] Illatas iniurias sustinere patienter.

g ¶ Mansuetudo.] Nulli iniuriam irrogare.

h ¶ Fides.] Vel debes credere, vel omnibus promissa complere.

i ¶ Modestia.] Neclæsus irasci.

k ¶ Continentia.] In coniugijs spiritualibus.

l ¶ Castitas.] In virginibus intelligitur.

m ¶ Aduersus huiuscemodi non est lex.] Non enim ista prohibuit, sed & qui nouum implet, non est sub veteri testamento.

n ¶ Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs.] Si omnia simul vitia crucifixa sunt, & caro quasi pendens in ligno, non concupiscit, vt quid nobis lex, quæ data est ad vitia coercenda? Simul illud notandum, quod eos dixerit Christi esse, qui carnem cum vitijs crucifixerunt. Hoc contra illos, qui solum fidem sufficere arbitrantur.

CAPVT VI.

Spiritu viuimus, spiritu & ambulemus.] Si per spiritum vitam habemus, spiritualiter conuersemur: & non carnaliter legi seruiamus.

p ¶ Non efficiamur inanis gloriæ cupidi.] Inanis gloriæ est cupidus, qui alterius quam us veram doctrinam euacuare conatur, vt plures videatur habere discipulos: huiusmodi tamen se alterutrum ad iracundiam prouocare consueuerunt, quam diu sibi inuicem inuidere non desinunt. Inanis aliter gloria est, si ex his quæ non præcipiuntur in lege, omnes cogamur facere, quantum non facimus, & cum ipsi non poterimus, hæc superflua dicamus.

q ¶ Inuicem prouocantes, inuicem inuidentes.] Si irridendo seductos ad iracundiam prouocetis, & illi vobis inuideant.

r ¶ Fratres, & si præoccupatus homo fuerit in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiuscemodi instruite in spiritu lenitatis.] Hoc illis dicit, qui non fuerant periuasi, vt præuentos corriganter mansuetè. Sanè in his præuenitur humana fragilitas, quæ leuiora sunt, & ex insperato contingunt. Cæterum non est præuentio, vbi aliquid cum consilio diu meditato committitur.

s ¶ Considerans teipsum, ne & tu teneris.] Quia & tu ipse homo cum sis, potes in aliquo præueniri, & adiutorio indigere, sicuti sani infirmos sustinent, & mortuos sepeliunt viu: quia & ipsi infirmari & mori se posse credunt.

t ¶ Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.

sti.] Lex Christi, charitas est, sicut ipse dicit: Mandatum nouum do vobis, vt vos inuicem diligatis, sicut & ego dilexi vos. Notandum quod gratia lex dicatur.

u ¶ Nam si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit.] Qui se putat non posse tentari, siue qui plus de se laudanti quam suæ conscientia credit.

CAPVT VI.

Si spiritu viuimus, spiritu & ambulemus.] Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes.] Fratres, & si præoccupatus homo fuerit in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiuscemodi instruite in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu teneris.] Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.] Nam si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit.] Opus autem suum probet vnusquisque, & sic in semetipso tantum gloriam habeat, & non in altero.] Vnusquisque enim onus suum portabit.] Communicet autem is qui catechizatur verbo ei, qui se catechizat in omnibus bonis.] Nolite errare, Deus non irridetur.] Quæ enim seminauerit homo, hæc & metet: quoniam qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem.] Qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam.] Bonum autem facientes non deficiamus:] tempore enim suo metemus non deficientes.] Ergo dum tempus habemus, opere mur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.] Videte qualibus literis scripsi vobis mea manu.] Quicumque enim volunt placere in carne, hi cogunt vos circumcidi, tantum vt crucis Christi persecutionem non patiantur.

deficiamus.] Sicut Ecclesiasticus ait: Non impediatis orare semper, & non vereris vsque ad mortem iustificari: quoniam merces Domini manet in æternum. Indeficientem enim iustitiam, indeficiens præmium sublequitur: quia qui perseuerauerit vsque in finem, saluus erit.

f ¶ Tempore enim suo metemus non deficientes.] Nunc tempus seminandi est, non metendi.

g ¶ Ergo dum tempus habemus.] Vltimum sementis hoc tempus est, festinemus ergo campos omnes serere: sed magis eos, qui sunt vberissimi, repleamus, ne incipiamus tempore messis, alijs ambulantibus e future.

h ¶ Operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.] Indigentibus ludæis & Paganis & omnibus Christianis, bonis malisq; misericordiam faciamus, nec alicui quod Dominus communiter tribuit, denegemus: maxime tamen his, qui peculiarem fidei exhibent famulatum.

i ¶ Videte qualibus literis scripsi vobis mea manu.] Intelligite quam non timeam, qui literas manu mea nuper scripsi.

k ¶ Quicumque enim volunt placere in carne, hi cogunt vos circumcidi, tantum vt crucis Christi persecutionem non patiantur.] Qui ludæis carnalibus placere desiderant, crucis Christi persecutionem sustinere timeant.

G
Ioan. 13. d.

x ¶ Opus autem suum probet vnusquisque.] Testimonio conscientia.

y ¶ Et sic in semetipso tantum gloriam habeat, & non in altero.] In sua conscientia, & non in alterius adulatione; siue in sua iustitia, non alieno peccato. Nemo enim proficit ad alterius detrimentum: nec ex illius delicto iustior quam fuerit, apparebit.

z ¶ Vnusquisque enim onus suum portabit.] Non enim onus eius aufert laus sectantis.

a ¶ Communicet autem is qui catechizatur verbo ei, qui se catechizat in omnibus bonis.] Siue obedientiam verbo, & actibus imitationem, siue substantiam victus.

b ¶ Nolite errare, Deus non irridetur.] Homo potest à serpente, Dei vindictam negante, irrideri, sicut Eua. Nam Deus exhibet quod promittit: nam vt omnem eius astutiam excluderet, amplius primò peccantibus reddidit, quam promisit, & vxori Lot etiam quod non dixerat, fecit.

c ¶ Quæ enim seminauerit homo, hæc & metet: quoniam qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem.] Qui spem habet in circumcissione carnali, vel qui vitia seminat, metet penam.

d ¶ Qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam.] Qui in spirituali conuersatione seminat, vel fide.

e ¶ Bonum autem facientes, non

Ecc. 18. c.

a ¶ Neque

A

a ¶ Neque enim qui circumciduntur, legem custodiunt. [Si circum-

b ¶ Sed volunt vos circumcidi, ut in carne vestra glorientur. [Vt de-

c ¶ Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est & ego mundo.] Non in propria iustitia vel doctrina, sed in fide crucis, per quam mihi omnia peccata dimissa sunt, ut ego mundo morerer, & ille mihi,

d ¶ In Christo enim Iesu neq; circumciso aliquid valet, neque praputium, sed noua creatura. [Hoc tēpore solum hoc prodest, si quis renatus in Christo, noua cōuer-

Hier. 4. a.

satione vtatur, ut propheta ait: Innouate vobis nouam messem, & ne seminaueritis inter spinas. Circumcidite vos Deo vestro, & circumcidite praputium cordis vestri.

c ¶ Et quicumque hanc regulam sequuti fuerint, pax super illos & misericordia. [Quia in sola fide spes collocatur animatum.

f ¶ Et super Israel Dei. [Dei est, ergo Israel. Non enim omnes qui sunt ex Israel, hi sunt Israelita.

riantur. a Neque enim qui circumciduntur, legem custodiunt, sed b volunt vos circumcidi, ut in carne vestra glorientur. c Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per que mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. d In Christo enim Iesu neq; circumcisio aliquid valet, neque praputium, sed noua creatura. e Et quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos & misericordia, & super f Israel Dei. De g cetero nemo mihi molestus sit. Ego enim stigmata Domini Iesu in corpore meo porto. h Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro fratres. Amen.

g ¶ De cetero nemo mihi molestus sit, ego enim stigmata Domini Iesu in corpore meo porto. [Nemo me amplius interroget quasi dubitans: quia omnem exposui veritatem. Ego enim signa & characteres, non circumcisionis, sed crucis & passionis in corpore meo circumfero.

h ¶ Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro fratres. [Subscriptio talis est Apostoli. Optat autem, ut gratia eos Domini, non legis opera comitentur. Simul & attende, quia cum spiritu vestro dixerit, non cum carne, in cuius circumcisione glo-

EPI-

riantur carnales: vos autem spiritualiter conuersamini ut spiritualiter circumcisi.

Commentariorum in epistolam ad Galatas finis.

D. HIERON
TOM. VI. 78